

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 21 maj 1941 kl. 10 f. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion om undersökning rörande sådana missförhållanden, som onödigtvis fördyra varor under deras överförande från producent till konsument.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 13, har herr *Nestor Hammarlund m. fl.* hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla att en snabb undersökning företages rörande sådana missförhållanden som onödigtvis fördyra varorna under deras överförande från producent till konsument samt att Kungl. Maj:t ville vidtaga sådana åtgärder som kunna föranledas av nyssnämnda undersöknings resultat.

Inom första kammaren har en likalydande motion, nr 9, väckts av friherre de Geer m. fl.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen I: 9.

Utskottet har berett tillfälle för Sveriges lantbruksförbund, Sveriges skogs- ägareföreningars riksförbund, Svenska mejeriernas riksförening, Riksförbundet landsbygdens folk och Svenska handelsarbetareförbundet att inkomma med yttrande över motionen. Första kammarens andra tillfälliga utskott, till vilket motion I: 9 hänvisats, har inhämtat yttranden från kommerskollegium och statens priskontrollnämnd samt dessutom berett Sveriges grossistförbund och Sveriges köpmannaförbund tillfälle att inkomma med yttrande.

Kommerskollegium har inhämtat yttranden över motionen från samtliga handelskammare, Sveriges industriförbund, Kooperativa förbundet och icaförbundet.

De av kommerskollegium hörda näringsorganisationerna ha, med undantag av kooperativa förbundet, avstyrkt motionärernas framställning om en undersökning av de angivna förhållandena eller i varje fall icke ansett en sådan utredning påkallad. Härvid har i främsta rummet pekats på den fortgående rationaliseringen av varudistributionen och den betydelse, som koncentrations- och organisationssträvanden inom detta område samt den fria konkurrensen mellan olika företag och företagarformer ha för nedbringandet av distributionskostnaderna. Det har framhållits, att genom denna fortgående anpassning de bästa garantier förefunnes för att konsumenternas intressen bleve tillgodosedda. Den nuvarande krissituationen har även av flera näringsorganisationer ansetts som en olämplig tid för en undersökning av det slag, som här avses. Vidare har erinrats om den fortlöpande kontroll över priserna på de för folkförsörjningen viktiga varorna, som utövas av statens priskontrollnämnd.

Kooperativa förbundet har däremot tillstyrkt en undersökning rörande missförhållanden i samband med varudistributionen och ansett denna undersökning särskilt böra taga sikte på önskvärdheten att genom ökad konsumentupplysning och skärpt kontroll beskära möjligheterna att taga ut omotiverade överpriser på varorna.

För egen del anför kommerskollegium följande:

”Det torde vara otvivelaktigt, att sammanslutningar inom varudistributionsområden nedlagt ett mycket värdefullt arbete för att förbättra distributionsförhållandena och att den fria konkurrensen mellan olika företagarformer spelar en betydelsefull roll i sådant avseende. Starka krafter inom näringslivet självt äro sålunda verksamma för en rationalisering av varudistributionen, även om det icke torde kunna förnekas, att en bristande anpassning i vissa hänseenden gör sig gällande. En krissituation med en inom stora områden allt strängare åtstramning av varuförsörjningsmöjligheterna kan befaras ge anledning till att dessa förhållanden framträda med större skärpa. Statsmakterna ha visserligen genom den kontroll, som utövas av de statliga krisorganen, främst priskontrollnämnden, skaffat sig möjlighet att i viss omfattning ingripa mot prisfördyringar och andra krisföreteelser inom näringslivet. Det torde emellertid kunna ifrågasättas, huruvida icke vissa förhållanden inom varudistributionsområden, som det ur såväl samhällets som näringslivets egen synpunkt vore önskvärt att komma till rätta med, falla utanför den kontrollerande verksamhet, som utövas av de statliga krisorganen. Då det under rådande krisläge är av största vikt, att alla krafter spännas för ett rationellt ordnande av varuförsörjningen, synes det därför kunna vara motiverat, att en undersökning av de missförhållanden med avseende å varudistributionen, som kunna förefinnas, verkställas, förslagsvis genom vissa statliga krisorgan i samarbete med näringslivets egna organisationer.”

Statens priskontrollnämnd anför:

”De i motionen berörda problemen äro enligt priskontrollnämndens mening särskilt under nuvarande krisförhållanden av den allra största betydelse och böra därför ägnas särskild uppmärksamhet. Huruvida de missförhållanden, som i vissa fall råda på varudistributionsområden, äro mera omfattande eller mera påfallande än missförhållandena på varornas produktionsstadium torde kunna ifrågasättas. Några belägg för att så skulle vara fallet ha åtminstone icke erhållits under nämndens hittillsvarande verksamhet. Möjligheter föreligga visserligen att framdraga enskilda exempel på till synes oskäligen handelspålägg inom varudistributionen, men dessa pålägg sammanhånga vanligen med en allmänt rådande kutym att låta vissa varor bära en större del av de gemensamma förmedlingskostnaderna än andra varor. Någon möjlighet torde därför oftast icke föreligga att bedöma den skäligen avansen på en enstaka vara utan att upptaga handels kostnads- och kalkylationsproblem till en genomgående behandling.

Flera tecken tyda på att priskontrollnämnden i framtiden kommer att ägna större uppmärksamhet åt handelsprissättningsproblem än tidigare. Planer föreligga exempelvis för närvarande på att genom en standardisering och kvalitetskontroll av olika varor förbättra allmänhetens möjlighet till prisjämförelser på olika inköpsställen och mellan standardiserade varor och andra varor. Därest nämnden skulle erhålla de i en skrivelse till Kungl. Maj:t av den 21 februari 1941 påyrkade befogenheterna beträffande olika ingrepp i

prisreglerande syfte, komma nämndens möjligheter till mera aktiv kontroll av handelns prissättning att ytterligare förbättras.

Med hänsyn till det relativt begränsade intresse, som statsmakterna hittills visat varudistributionens problem — sålunda saknas exempelvis allttjämt en officiell statistik över den inre handelsomsättningen i vårt land, medan den officiella statistiken över bergverks- och industriproduktionen går långt tillbaka i tiden — synes det priskontrollnämnden tacknämligt, om en allsidig utredning över varudistributionens organisation och kostnader kunde komma till stånd. Nämnden anser emellertid att den nuvarande tidpunkten med dess avspärrningen, beredskapsinkallelserna och ransoneringen förorsakade förändringar inom handelns kostnads- och kalkyleringsförhållanden icke är lämplig för en sådan utredning. Därest motionärerna avse mera begränsade undersökningar angående handelns kostnader och deras påverkan av nuvarande abnorma förhållanden, synas sådana undersökningar lämpligen böra handhavas av priskontrollnämnden eller av redan existerande fristående utredningsinstitut. Det har exempelvis kommit till priskontrollnämndens kännedom, att Affärsekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm för närvarande planerar vissa kostnadsundersökningar för handeln.

Med stöd av vad ovan framförts anhåller därför priskontrollnämnden att de i motionen gjorda yrkandena icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd."

Sveriges grossistförbund och *Sveriges köpmannaförbund* framhålla båda, hurusom den fria konkurrensen är ägnad att befrämja en effektivisering av varudistributionen. Eventuella missförhållanden anses bäst avlägsnade av näringsorganisationerna själva. Vidare erinras om den priskontrollerande verksamhet, som utövas av statens priskontrollnämnd. Motionen avstyrkes av båda dessa förbund.

Sveriges lantbruksförbund är enigt med motionärerna om att i fråga om ett flertal varor missförhållanden förekomma såväl med avseende å handelns organisation som beträffande handelsmarginalernas storlek. Vad handeln med jordbrukets produkter beträffar anser förbundet, att de stora organisationerna på producent- och konsumentensidan ha de största förutsättningarna att förhindra obefogad varufördyring. Organisationerna utsträcka efter hand sin verksamhet till allt flera områden och erhålla därmed möjlighet att rätta till eventuella missförhållanden.

Förbundet anser sig visserligen icke ha anledning motsätta sig en utredning men ifrågasätter om den kan väntas leda till några väsentliga resultat vad jordbrukets produkter beträffar. Något annorlunda torde enligt förbundet saken ställa sig i fråga om en del varor, som jordbrukarna behöva köpa, men förbundet ifrågasätter, huruvida man icke jämväl härvidlag för uppnående av praktiska resultat blir hänvisad till vad jordbrukarna själva kunna åstadkomma genom inrättande av för ändamålet lämpade anskaffningsorgan.

Svenska mejeriernas riksförening framhåller, att numera några oskäligen mellanhandsvinster icke förefinnas i fråga om konsumtionsmjölk och smör.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund framhåller, att motionen är särskilt aktuell beträffande vedbränsle, och påtalar, att en alldeles onödig förhöj-

ning av konsumentpriserna på sina håll måst äga rum på grund av frånvaron av en effektivt organiserad och planmässig varutillförsel i fråga om sådant bränsle. Motionen tillstyrkes.

Riksförbundet landsbygdens folk och Svenska handelsarbetareförbundet tillstyrka motionen.

Utskottet. Den genom förevarande motion väckta frågan är enligt utskottets mening värd beaktande. Såsom i motionen framhålles hava visserligen näringsorganisationerna själva i flera fall redan nedlagt ett erkännansvärt arbete i syfte att rationalisera varudistributionen, och på vissa områden kunna goda resultat av detta arbete uppvisas. Men av de infordrade yttrandena framgår att det ej heller kan förnekas, att distributionsapparaten i många fall lider av väsentliga brister. Utskottet anser det vara av största vikt, att alla möjligheter utnyttjas för att förbilliga varudistributionen. Särskilt under nuvarande krisförhållanden bör problemet ägnas speciell uppmärksamhet, så att uttagande av onödiga överpriser från allmänheten i möjligaste mån beskäres.

I de avgivna yttrandena har bl. a. framhållits, att i vårt land en officiell detaljhandelsstatistik saknas. Genom tillkomsten av en dylik statistik skulle enligt utskottets uppfattning kontroll över detaljhandels prispolitik väsentligen underlättas och utskottet anser det därför angeläget att snara åtgärder vidtagas för upprättande av sådan statistik. Jämväl i andra hänseenden anser utskottet, att statligt ingripande skulle vara ägnat att verksamt bidra till lägre distributionskostnader. Sålunda synes en effektiv upplysningsverksamhet böra medföra, att allmänhetens vaksamhet med avseende å rådande förhållanden ökas. Ett dylikt upplysningsarbete torde kunna bedrivas i anslutning till den verksamhet, som utövas av statens informationsstyrelse. I detta sammanhang må vidare framhållas betydelsen av att sådana indirekta prispfördyringar, som ha sin grund i dolda kvalitetsförsämringar, motverkas. I detta hänseende kan emellertid förväntas, att livsmedelslagstiftningssakkunniga inom närmaste tiden komma att framlägga vissa förslag.

Beträffande frågan i vilken form en undersökning bör ske får utskottet i överensstämmelse med den uppfattning, varåt motionärerna givit uttryck, uttala, att det icke torde vara erforderligt att för ändamålet igångsätta en sakkunnigutredning i sedvanliga former. Nödiga undersökningar synas i stor utsträckning kunna verkställas av redan existerande statliga organ. Främst synes det böra ankomma på statens priskontrollnämnd, som tilldelats ifrågavarande problem närstående arbetsuppgifter. Utskottet förutsätter, att samarbete därvid etableras med de enskilda näringsorganisationerna.

Utskottet får således hemställa,

att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att en skyndsam undersökning företages rörande sådana missförhållanden, som onödigtvis fördyra varorna under deras överförande från producent till konsument, samt att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder, som kunna föranledas av denna undersöknings resultat.

Stockholm den 21 maj 1941.

På utskottets vägnar:

TORSTEN NILSSON.

Närvarande: herrar Nilsson i Stockholm, Persson i Norrby, Petersson i Gäddvik, Andersson i Alfredshem, fröken Sigrid Eriksson, herrar Forsberg, Johansson i Kastanjegården, Jansson i Kalix, Anderson i Mejstad och Johansson i Kalmar.